

VÝVOJ INŠTITÚTOV OCHRANY PŘED DOMÁCIM NÁSILÍM V SLOVENSKOM CIVILNOM PROCESSE

ROMANA SMYČKOVÁ - ALEXANDRA KOTRECOVÁ

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta - Vysoká škola v
Sládkovičove, Fakulta práva Janka Jesenského

Abstract in original language

Článok predstavuje stručnú históriu vývoju inštitútu ochrany pred domácim násilím nástrojmi civilného procesu. Článok sa primárne zaoberá komparáciou jednotlivých právnych úprav v rôznych vývojových štádiách. Napokon sa pokúša predstaviť návrhy na zlepšenie právnej úpravy de lege ferenda.

Key words in original language

Civilný proces; domáce násilie; deti; predbežné opatrenia; právna úprava.

Abstract

Article is presents the history of legal regulation of protection domestic violence through the institutes of civil law mainly civil procedure. Article mostly trying to compare the legal institutes. Finally, article is presented new view through de lege ferenda draft.

Key words

Domestic violance; civil procedure; civil law; legal regulation; children.

1. Význam právnej úpravy inštitútov ochrany před domácim násilím v civilnom práve procesnom

Zabezpečenie náležitej ochrany pred domácim násilím dopadá na široký okruh právnych odvetví. Primárnu úlohu, nakoľko ide legitímne o protiprávne konanie, zohráva trestné právo, či už hmotné, tak aj procesné, s cieľom penalizovať a odstrániť pretrvávajúci škodlivý stav najmä formou represie voči páchatelovi. Nepochybne je však domáce násilie ako forma násilia natoľko špecifické, že nepostačuje len penalizácia inštitútmi trestného práva, ale legislatíva musí byť nastavená tak, aby účinne a efektívne dokázala zabrániť možným následkom vzniknutého nežiaduceho stavu. Toto konštatovanie je zrejmé aj z dôvodu, že tak ako vyplynulo zo zistení občianskych združení, ktoré pracujú priamo s obeťami domáceho násilia, primárnym záujmom obetí nie je ani tak samotné potrestanie páchatel'a, ako ochrana seba resp. osôb (najmä detí), ktoré sú násiliu priamo vystavené. Z toho dôvodu musí štát vytvoriť rozsiahli reťazec sociálnych, správnych, ale aj občianskoprávných predpisov reflektujúcich na potrebnú pomoc a ochranu, t.j. takých nástrojov prevencie, ktoré zabránia možnému opakovaniu domáceho násilia eliminovaním takéhoto rizika.

Slovenská republika sa pri začleňovaní iných ako trestnoprávných prostriedkov ochrany pred domácim násilím do vnútroštátnej právnej úpravy vybrala cestou novelizácií jednotlivých právnych predpisov.¹

Prvé civilnoprocesné aspekty ochrany pred domácim násilím boli včlenené do zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len OSP) novelou vykonanou zákonom č. 424/2002 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

S účinnosťou od 1. januára 2003 prostredníctvom inštitútu predbežného opatrenia bolo umožnené vykázat' osobu z obydlija v ktorom býva osoba blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo výchove, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia.² Vzhľadom na uvedomenie si potreby rýchlej a efektívnej ochrany lehota na nariadenie predbežného opatrenia, v porovnaní so všeobecnými predbežnými opatreniami, bola stanovená na sedem dní.³ Týmto spôsobom sa vytvoril prvý legislatívny krok na ceste k ochrane obetí domáceho násilia inštitútni civilného procesného práva.

Predmetné ustanovenia prieli do dnešného dňa drobnejšími úpravami (novela vykonaná zákonom č. 353/2003 Z. z., novela vykonaná zákonom č. 341/2005 Z. z., novela vykonaná zákonom č. 384/2008 Z. z.), ale aj významnými zmenami vykonanými najmä v období posledných dvoch rokov a to zákonom č. 491/2008 Z. z. a zákonom č. 495/2009 Z. z.

2. Právny stav pred účinnosťou novely Občianskeho súdneho poriadku vykonanej zákonom č. 491/2008 Z. z.,

Inštitút predbežného opatrenia podľa § 76 ods. 1 písm. g) OSP, ktorým sa ukladal zákaz vstupu do obydlija osobe, ktorá je dôvodne podozrivá z násilia voči blízkej osobe, alebo osobe, ktorá je v jeho starostlivosti a s ktorou v tomto obydlii býva bol prvým civilnoprocesným nástrojom ochrany obetí domáceho násilia. Zákon nehovoril výslovne o vykázaní z obydlija, ale o zákaze vstupu doň. O návrhu na vydanie predbežného opatrenia podľa § 76 ods. 1 písm. g) OSP musel súd rozhodnúť v lehote do siedmich dní odo dňa doručenia návrhu na nariadenie predbežného opatrenia, ktorý však musel spĺňať jednak všetky náležitosti

¹ Je tomu tak vo viacerých hmotnoprávných prepisoch (právo dieťaťa sa vyjadriť k veciam, ktoré sa ho týkajú, právo na ochranu telesnej integrity, v kombinácii s procesnými predpismi schvaľovanie úkonov nad rámec bežných vo vzťahu k maloletému)

² § 76 ods. 1 písm. g) OSP v znení účinnom k 1.1.2003

³ § 75 ods. 2 OSP v znení účinnom od 1.1.2003

vyžadované OSP. Pokiaľ tieto náležitosti nemal sedem dňová lehota začala plynúť až odo dňa odstránenia vád návrhu.⁴

Z predmetnej zákonnej dikcie vyplývali isté nedostatky.

Najvýznamnejším nedostatkom právnej úpravy bola jej nekonceptnosť, nakoľko až do roku 2008 neexistovalo prepojenie na zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov. Nejestvovali tak žiadne špecifické oprávnenia polície, ktoré by umožnili efektívne, rýchle a účinné zásahy voči osobám dopúšťajúcim sa domáceho násillia. Tieto aspekty, aj na základe výhrad prezentovaných občianskymi združeniami, vyvolali neskôr najvýraznejšiu zmenu, ktorá a dotkla konceptu predbežných opatrení chrániacich obe domáceho násillia.

V poradí ďalším problémom bola neurčitost' vyjadrenia použitia sedem dňovej lehoty na nariadenie predbežného opatrenia, pokiaľ ide o prípady domáceho násillia. To, či v tom ktorom konkrétnom prípade ide alebo nejde o možnosť nariadenia predbežného opatrenia v skrátenej sedem dňovej lehote musel súd, vzhľadom na dikciu zákona, skúmať vždy osobitne. Taktiež išlo o viazanie lehoty na rozhodnutie o návrhu na vydanie predbežného opatrenia na bezvadnosť podania, čo popieralo v zásade základný účel vyžadovaný týmto inštitútom, a to rýchle a efektívne poskytnutie ochrany obe.

Nedostatkom bolo aj zúženie aplikácie predmetného ustanovenia len na osoby blízke a na osoby, ktoré sú vo výchove alebo v starostlivosti osoby, ktorej má byť predbežným opatrením uložená povinnosť nevstupovať do obydllia. Pojem blízke osoby sa vykladal v súlade s § 116 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len OZ), ktorého znenie, najmä v časti druhej vety, ktorá radí medzi blízke osoby aj osoby iné, ktoré sú v rodinnom alebo obdobnom pomere, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich druhá dôvodne pociťovala ako vlastnú ujmu. Pre aktívnu legitímáciu napr. druha, družky alebo aj osôb rovnakého pohlavia, ktoré žijú ako partneri, by za určitých okolností mohli vzniknúť pochybnosti o dôvodnosti pociťovania ujmy, pričom by mohli byť predmetom samostatného skúmania⁵, a to aj na úkor rozhodnutia o poskytnutí ochrany ako takej.

Tieto relevantné nedostatky čiastočne vyriešila novela OSP vykonaná zákonom č. 353/2003 Z. z., ktorá výslovne odkázala na aplikáciu sedem dňovej rozhodovacej lehoty, pri rozhodovaní o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia o odovzdaní dieťaťa do starostlivosti druhého rodiča

⁴ § 75 ods. 2 OSP v znení účinnom od 1.1.2003

⁵ Blížšie pozri aj Eliáš, K. a kol. Občiansky zákonník. Velký akademický komentář. 1. svazek. Praha: Linde Praha, a. s., 2008, s. 464, 978-80-7201-687-7

alebo určenej osoby⁶, ako aj pri rozhodovaní o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia ak ide o uloženie povinnosti zákazu vstupu do obydli.⁷

Novela OSP vykonaná zákonom č. 384/2008 Z. z. odstránila dlhodobu pretrvávajúci problém s vykonateľnosťou predbežných opatrení, kedy za okamih vykonateľnosti ustanovila deň nariadenia predbežného opatrenia.⁸ Dovtedy platila všeobecná aplikácia ustanovenia § 171 ods. 1 OSP.

Popri načrtnutých nedostatkoch sa v právnej aplikácii daného inštitútu začali vynárať aj iné aspekty. Poukazovalo sa najmä na dĺžku sedem dňovej lehoty na nariadenie predbežného opatrenia vo veciach domáceho násillia, ako aj na neurčitosť pojmu „dôvodné podozrenie z násillia“, a to najmä pre špecifický postup pri preukazovaní splnenia predpokladov na nariadenie predbežného opatrenia. Všeobecne, predovšetkým pri preukazovaní existencie domáceho násillia môže nastať stav „dôkaznej núdze“, a to tak pri rozhodovaní vo veci samej jako aj pri rozhodovaní o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia, kedy by trvanie na unesení dôkazného bremena mohlo mať nepriaznivé následky v podobe zamietnutia návrhu na jeho nariadenie.⁹

Rozhodovanie o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia je špecifické tým, že k dokazovaniu vo vlastnom slova zmysle neprichádza (tak ako aj v prípade iných predbežných opatrení), ale vykonáva sa len osvedčovanie skutočností uvedených v návrhu ako: pomer k osobe, ktorá je dôvodne podozrivá z násillia, splnenie predpokladov vyžadovaných zákonom pre nariadenie predbežného opatrenia a pod.¹⁰

Významný problém spočíval v absencii relevantných ustanovení dotýkajúcich sa výkonu predbežných opatrení nariadených podľa § 76 ods. 1 písm. g). OSP. OSP na žiadnom mieste neobsahoval postup pri výkone

⁶ § 76 ods. 1 písm. b) OSP

⁷ § 76 ods. 1 písm. g) OSP

⁸ § 75 ods. 5 OSP v znení účinnom k 15.10.2008

⁹ Samozrejme že je potrebné eliminovať bezdôvodne podané návrhy na nariadenie predbežného opatrenia, treba mať ale na zreteli, že ochranu týmto inštitútom využíva osoba, ktorá je „obeťou“ a koná pod tlakom a za veľmi špecifických okolností.

¹⁰ Bližšie pozri Kotrecová, A. Ochrana obetí domáceho násillia inštitútmi občianskeho práva. Domáce násillie – nová prax a legislatíva v Európe. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej v dňoch 15. – 16. 10.2007. Bratislava: EUROKODEX, Poradca podnikateľa, spol. s. r. o., 2008, s. 78 a nasl, ISBN 978-80-88931-96-6.

týchto rozhodnutí. Tento postup neupravoval a ani zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len EP). Osoba, ktorej bol uložený zákaz vstupu do obydlija nemala takmer vôbec zabezpečené právo ochrany svojho majetku, napr. prevziať si osobné veci, doklady a pod.

3. Právny stav po účinnosti novely OSP vykonanej zákonom č. 491/2008 Z. z.

Novela vykonaná zákonom č. 491/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov včlenila do OSP úplné nové ustanovenie § 75b OSP, čím výrazne zasiahla do dovtedajšieho znenia prvej úpravy inštitútov ochrany pred domcím násilím.

Napriek snahe zákonodarcu prišlo v právnej úprave tohoto inštitútu k niekoľkým nuansom.

Najvýraznejším nedostatkom bola obligatórna povinnosť nariadenia pojednávania za účelom rozhodnutia o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia v prípade, že mu predchádzalo vykázanie z obydlija políciou podľa osobitého predpisu.

Zákomom č. 491/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov získala Polícia SR oprávnenie vykázat osobu zo spoločného obydlija a zakázať vstup do neho.

Novelou vykonanou Zákomom č. 491/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý z predmetného ustanovenia vypustil, že osobou, v prospech ktorej môže byť toto predbežné opatrenie nariadené je len osoba blízka alebo osoba, ktorá je v starostlivosti alebo výchove účastníka konania, ktorý je vo vzťahu k nej dôvodne podozrivý z násilia. Touto novelou sa tak okruh osôb oprávnených na podanie návrhu na nariadenie predbežného opatrenia rozšíril. Touto osobou tak môže byť nielen osoba blízka, ako ju vymedzuje § 116 OZ, ale aj napr. druh, družka, resp. akákoľvek iná osoba.

Paragraf 75b OSP svojim obsahom priamo nadväzuje na právnu úpravu obsiahnutú v § 27a zákone č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, ktorý zakotvuje oprávnenie policajta vykázat z obydlija osobu, ktorá je dôvodne podozrivá z násilia vo vzťahu k ohrozenej osobe. Podľa § 27a zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore: „Policajt je oprávnený vykázat z bytu alebo domu alebo iného priestoru spoločne obývaného s

ohrozenou osobou a aj z jeho bezprostredného okolia (ďalej len "spoločné obydlie") osobu, u ktorej možno na základe zistených skutočností očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby, najmä vzhľadom na predchádzajúce takéto útoky; súčasťou vykázania zo spoločného obydlia je aj zákaz vstupu vykázanej osobe do spoločného obydlia počas 48 hodín od vykázania. Policajt je oprávnený vykázat zo spoločného obydlia takúto osobu aj počas jej neprítomnosti.“ O uskutočnení vykázania vyhotoví policajt písomné potvrdenie, ktoré obsahuje údaje uvedené v zákone (§ 27a ods. 3 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore) a odovzdá ho vykázanej osobe a aj osobe ohrozenej.

Vykázaná osoba je povinná odovzdať policajtovi, ktorý uskutočňuje vykázanie kľúče od bytu, domu alebo iného priestoru, v prípade neuposlušnosti tejto výzvy ho poučí o tom, že sa takýmto konaním dopúšťa priestupku proti verejnému poriadku podľa § 47 zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. Vykázaná osoba je oprávnená si prevziať svoje osobné veci, doklady a podobne (§ 27a ods. 5 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore).

Vykázaná osoba je písomne poučená o ďalšom postupe, predovšetkým o spôsobe doručovania predvolania na pojednávanie o predbežnom opatrení, o následkoch nedostavenia sa na súdne pojednávanie o predbežnom opatrení (§ 27a ods. 5 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore) atď.. Obdobne je písomne poučená aj ohrozená osoba.

Policajt je zároveň povinný poskytnúť poučenie ohrozenej osobe o možnosti podania návrhu na nariadenie predbežného opatrenia podľa § 76 ods. 1 písm. g) OSP (§ 27a ods. 6 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore).

Vykázanie zo spoločného obydlia trvá 48 hodín, pričom lehota začína plynúť okamihom vykázania. (§ 27 ods. 8 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore). Štyridsaťosem hodinová lehota sa predlžuje podaním návrhu na nariadenie predbežného opatrenia a trvá až do nadobudnutia vykonateľnosti rozhodnutia vo veci samej.

Postup pri rozhodovaní o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia podľa § 76 ods. 1 písm. g) OSP, pokiaľ podaniu návrhu na nariadenie predbežného opatrenia predchádzalo vykázanie z obydlia podľa Zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, sa vyznačuje istými osobitosťami v porovnaní so štandardným rozhodovaním o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia. Špecifikom nie je len krátkosť lehoty, v ktorej sa má rozhodnúť, ale práve osobitý postup. Tento druh predbežného opatrenia je jediným, o ktorom sa rozhoduje na pojednávaní.

Pojednávanie o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia sa musí uskutočniť v 48 hodinovej lehote od doručenia návrhu na nariadenie

predbežného opatrenia, ktorý splňa všetky zákonom požadované náležitosti (§ 75 ods. 5 OSP). Podaním návrhu na nariadenie predbežného opatrenia sa automaticky predlžuje lehota, v ktorej vykázanie z obydlija trvá, a to až do okamihu vykonateľnosti rozhodnutia o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia.

Tak ako sme uviedli, osoba, ktorá bola vykázaná z obydlija, ako aj osoba, v prospech ktorej bolo vykázanie uskutočnené, sú poučené o ďalšom postupe, najmä o oprávnení ohrozenej osoby podať návrh na nariadenie predbežného opatrenia, o postupe súdu pri rozhodovaní a o spôsobe doručovania predvolania na pojednávanie, na ktorom sa bude rozhodovať o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia.

Predvolanie na pojednávanie sa doručuje prostredníctvom subjektov ustanovených v § 45 OSP. Vzhľadom na krátkosť času, domnievame sa, že súd bude primárne doručovať prostredníctvom príslušného útvaru Policajného zboru. Odsek jeden predmetného ustanovenia konkretizuje postup v prípadoch, ak sa ani príslušníkom Policajného zboru nepodarí doručiť vykázanej osobe, alebo osobe ohrozenej (v prospech ktorej bolo vykázanie uskutočnené) predvolanie na pojednávanie. Vykázaná osoba je povinná už pri samotnom vykázaní z obydlija oznámiť príslušníkom Policajného zboru adresu, na ktorej sa počas trvania vykázania bude zdržiavať.

Pokiaľ sa predvolanie na pojednávanie, či už osobe vykázanej z obydlija alebo osobe ohrozenej nepodarí doručiť predvolanie na pojednávanie, súd oznámi termín pojednávania vyvesením na úradnej tabuly súdu. Za deň doručenia sa považuje deň vyvesenia oznámenia na úradnej tabuly súdu.

V zmysle § 27a ods. 5 Zákona o Policajnom zbore musí byť vykázaná osoba poučená o ďalšom postupe a o následkoch nedostavenia sa na súdne pojednávanie o predbežnom opatrení, vrátane spôsobu doručenia súdneho rozhodnutia. Toto poučenie má písomnú formu. Poučenie sa poskytne aj osobe ohrozenej.

V prípade, že sa napriek tomuto poučeniu nedostaví na pojednávanie ani jeden z účastníkov konania, t.j. vykázaná osoba a ohrozená osoba, rozhodne súd tak, že návrh na nariadenie predbežného opatrenia zamietne.

Zákon taktiež ustanovuje sankciu pre účastníka, ktorý sa nedostaví na pojednávanie o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia, a to tak, že rozhodne v jeho neprospech, a to aj bez toho, že by vo veci vykonával dokazovanie, t.j., že by zisťoval, či sú, alebo nie sú, dané dôvody pre nariadenie predbežného opatrenia. Ak sa teda osoba vykázaná nedostaví na pojednávanie, hoci bola riadne písomne poučená, súd návrhu na nariadenie predbežného opatrenia vyhovie a predbežné opatrenie nariadi. Naopak, ak

sa na pojednávanie nedostaví osoba ohrozená, súd rozhodne v jej neprospech, t.j. návrh na nariadenie predbežného opatrenia zamietne.

Možnosť negatívneho výsledku v neprospech účastníkov, a to aj bez zisťovania skutkového stavu, ich má viesť k aktivite a spolupráci v rámci daného konania.

Dovolíme si však vysloviť názor, že voľba spôsobu rozhodovania o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia nebola zákonodarcom zvolená práve najšťastnejšie. Dôvodom je predovšetkým povinnosť ohrozenej osoby opätovne sa dostať do kontaktu so subjektom, ktorý sa voči nej dopúšťa násilia, pričom ohrozená osoba je s ním opätovne konfrontovaná.

Súd bude vykonávať dokazovanie, vypočuje účastníkov konania a vykoná navrhované dôkazy. Nakoľko ide o konanie, ktoré nie je možné začať bez návrhu, dôkazná povinnosť leží na ohrozenej osobe. Uvedené je zrejmé nielen z povahy konania, ale aj z akéhosi časového hľadiska, kedy súd práve z časových dôvodov, má veľmi obmedzenú možnosť vykonať vlastné skutkové zistenia. Môže vychádzať napríklad aj z Policajného záznamu, z lekárskejších správ predložených ohrozenou osobou a podobne.

Rozhodnutie o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia je podľa § 75 ods. 5 OSP vykonateľné nariadením. Súd môže rozhodnúť o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia tak, že návrhu na nariadenie predbežného opatrenia vyhovie a predbežné opatrenie nariadi, tak že návrh na nariadenie predbežného opatrenia odmietne, návrh na nariadenie predbežného opatrenia zamietne, konanie o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia zastaví. Tak ako vyplýva z dikcie zákona, všetky tieto rozhodnutia je povinný doručiť aj účastníkovi, voči ktorému návrh smeruje (uvedené je v rozpore s ustanovením § 75 ods. 9 OSP, z ktorého vyplýva, že pokiaľ súd rozhodol o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia tak, že návrh odmietol alebo návrh zamietol, toto sa ostatným účastníkom konania nedoručuje).

V prípade ak sa zásielka, ktorá obsahuje rozhodnutie o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia vráti z adresy, ktorú uviedol účastník ako adresu pre doručovanie po dobu výkázania z obydlija, súd vyvesí svoje rozhodnutie na úradnej tabuli. Uznesenie sa bude považovať za doručené pätnástym dňom vyvesenia tohto rozhodnutia na úradnej tabuľy súdu (§ 47a OSP).

Vzhľadom na krátkosť lehoty, v ktorej musí súd rozhodnúť o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia, nie je možné dodržať zákonnú päťdňovú lehotu na prípravu pojednávania v zmysle ustanovenia § 115 ods. 2 OSP. Preto zákon použitie tejto lehoty v prípade rozhodovania o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia podľa § 76 ods. 1 písm. g) OSP, ktorému

predchádzalo vykázanie z obydlija podľa § 27a zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, vylučuje.

Zákon neustanovuje žiadnu osobitú lehotu, počas ktorej by malo predbežné opatrenie, ktorým bola účastníkovi uložená povinnosť zákazu vstupu do obydlija trvať. Podľa § 76 ods. 3 OSP môže súd určiť, že predbežné opatrenie bude trvať určitý konkrétny čas. Súd môže tiež viazať dobu trvania predbežného opatrenia na rozhodnutie vo veci samej. Tu sa však zároveň predpokladá, že súd v predbežnom opatrení uloží v súlade s § 76 ods. 3 prvá veta, OSP ohrozenej osobe povinnosť, aby podala návrh na začatie konania vo veci samej. Naskytá sa otázka, čo je vo vzťahu k tomuto predbežnému opatreniu konaním vo veci samej. Vecou samou by mohlo nepochybne byť napr. konanie o rozvod manželstva, konanie o vyporiadanie BSM, konanie o vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, konanie o vypratanie bytu, ako aj konanie vo veciach starostlivosti súdu o maloletých a pod.

Z hľadiska trvania predbežného opatrenia je potrebné poukázať aj na ustanovenie § 77 ods. 2 OSP, ktoré oprávňuje účastníka, v neprospech ktorého bolo predbežné opatrenie nariadené, aby podal návrh na jeho zrušenie, ak preukáže, že pominuli dôvody, pre ktoré bolo nariadené.

Posledná novela, ktorá sa dotkla predbežných opatrení bola vykonaná zákonom č. 495/2009 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa odstránil naznačený nedostatok týkajúci sa obligatórnej povinnosti nariadenia pojednávania za účelom rozhodnutia o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia.

Ani vyššie uvedená novela ale nevyriešila stále pretrvávajúci problém neexistencie právnej úpravy núteného výkonu nariadeného predbežného opatrenia, ktorého obsahom je vykázanie resp. Zákaz vstupu od obydlija.

4. Záver

Pri posudzovaní problematiky ochrany domáceho násillia si dovoľíme zhrnúť niekoľko poznámok v koncentrovanej podobe. Fenomén domáceho násillia, veľmi často realizované v skrytej forme v najužšom kruhu osôb blízkych, dne vnímame jednak medzi subjektmi veľmi rôznorodými, tak žien, ako mužov, seniorov, dokonca nie je ojedinelá situácia, kedy vystupuje nie len v pozícii obete, ale v opačnej pozícii násilníka. Možno sa jednoznačne stotožniť s názormi viacnásobne prezentovanými, že pri eliminovaní následkov tohto negatívneho javu, realizujúceho sa vo veľmi širokom spektre foriem, je potrebné vytvorenie účinného systému opatrení na seba nadväzujúcich aj s perspektívou dlhodobej budúcnosti s dôrazom na preventívnu povahu takýchto nástrojov. Dôležitým sa teda javí minimalizácia, resp. úplne vylúčenie útoku násilníka a jeho opakovanie.

V tomto smere možno vnímať zavedenie inštitútu vykázania ako dobré smerovanie k naplneniu vyššie uvedených predpokladov. Súčasne je potrebné poukázať na veľmi dôležitý aspekt kvalifikovaného postupu najmä zo strany príslušníkov policajného zboru pri realizovaní tohto úkonu. Jednoznačne je handicapom slovenskej právnej úpravy absencia nadväznosti postupu príslušníka policajného zboru pri vykázaní bez následnej spolupráce s krízovými, či intervenčnými centrami, kde špeciálne vyškolení pracovníci vedia poskytnúť nevyhnutné poradenstvo obetiam násilia.

Zásadný aspekt pri riešení otázok právnej ochrany a ich efektívnosti zohráva časový faktor. Jednak už naznačené disproporcie medzi postupom pri vykázaní realizovaným policajným zborom a na strane druhej pri nariadení predbežného opatrenia ukladajúcim povinnosť zákazu vstupu do obydľia pri dôvodnom podozrení z násilia v dĺžke lehôt, sa javia ako negatívne.¹¹ Rovnako negatívne hodnotíme rozhodovanie o nariadení predbežného opatrenia s pojednávaním, kde práve obeť násilia môžu mať zásadný problém prelomiť bariéru ďalšej bezprostrednej konfrontácii s násilníkom a tým upustiť od realizácie využitia procesných možností svojej ochrany, v konečnej podobe transformovanej do zamietnutia návrhu na nariadenie predbežného opatrenia.

Na záver si dovoľíme zdôrazniť, že hľadanie optimálneho riešenia v podobe funkčného systému právnej siete ochrany osôb postihnutých fenoménom domáceho násilia si musí jednoznačne stanoviť limity a priority, z ktorých sa bude odvíjať. Na jednej strane sú to práva obetí, ktorých život, zdravie, telesná integrita je cielene a veľmi často veľmi zásadným spôsobom narušená, a to aj opakovane. Na strane druhej figuruje páchateľ ako nositeľ stanoveného penza oprávnení zopodvedajúcich základným ľudským právam a slobodám. Aj s ohľadom na uvedené je rozhodujúce stanovenie miery prípustnosti zásahov do ich rozsahu pri zachovaní primeranosti, nevyhnutnej miery resp. primeranosti, so základným dôrazom na prevenciu pred negatívnymi následkami.

Práve otvorená diskusia a výmena informácií o týchto otázkach je významným prostriedkom pre vytvorenie funkčnej siete právnej ale aj inej, veľmi špeciálnej odbornej starostlivosti pre obeť domáceho násilia.

Literature:

- Eliáš, K. a kol. Občanský zákonník. Velký akademický komentář. 1. svazek. Praha: Linde Praha, a. s., 2008, s. 464, 978-80-7201-687-7

¹¹ Treba poukázať aj na skutočnosť že v odbornej verejnosti rezonuje otázka príliš krátkej lehoty (48 hodín) po ktorú má byť obeť násilia chránená (ČR, Rakúsko – je lehota až 10 dní počas ktorých trvá vykázanie), tiež prepojené na skrátenie realizácie procesných úkonov – uznesenie o nariadení predbežného opatrenia o vykázaní ihneď vyhlási, resp. ho vyhlási na mieste samom).

- Kotrecová, A. Ochrana obetí domácího násilia inštitútmi občianskeho práva. Domáce násilie – nová prax a legislatíva v Európe. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej v dňoch 15. – 16. 10.2007. Bratislava: EUROKODEX, Poradca podnikateľa, spol. s. r. o., 2008, s. 78 a nasl, ISBN 978-80-88931-96-6.
- Števček, M. Ficová, S. a kol. Občiansky súdny poriadok. Komentár. 1. Vydanie. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 128 a nasl., ISBN: 978-80-7400-159-8

Contact – email

smyckova@mail.t-com.sk, alexandra.kotrecova@gmail.com